

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת שופטים

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה
חיה מלכה בת בת-שבע
בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

אנו זקוקים לתרומות כדי לעמוד בביקוש הרב
נא לתרום בעין יפה

להנצחות: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ביתר עילית
058-324-5544 גבעה A
052-760-2289 גבעה B
ערים אחרות
054-853-5670 אלעד
052-716-9528 אופקים
08-864-6516 אשדוד
03-570-3134 בני ברק
054-851-9014 ברכפלד
058-322-0251 גבעת זאב
02-534-2467 טלוסטון
052-447-4126 מודיעין
08-974-3086 קרית ספר
052-760-6491 רכסים
055-674-8959 תל אביב

ספרים ווינקעל
עזרת תורה..... ספרים ווינקעל
עלי הכהן 15
צומת בר אילן..... ספרי אור החיים
בר אילן 4
052-266-9937 קרית משה
02-650-2327 רוממה-המ"ג
02-586-0088 רחביה
058-718-5065 רמת אשכול
050-412-7721 רמת שלמה
בית שמש
055-677-8301 קריה
053-232-1710 רמב"ש א'
052-767-4151 רמב"ש ג'1
054-842-7664 רמב"ש ג'2
052-710-9132 רמת אברהם

ירושלים
053-318-4381 ארזי הבירה
052-763-2150 ביה"כ הר צבי
054-841-9231 בית וגן
054-841-7272 גאולה-זכרון משה
022-625-0612 גבעה צרפתית
058-325-5458 גבעת שאול
058-321-9933 גני גאולה
..... הר נוף
054-851-9014 ישיבת מיר
052-766-5331 נוה יעקב
..... סורוצקין
..... שער הספר
..... סורוצקין 31
02-536-2280 סנהדריה
054-859-3064 סנהדריה המורחבת
058-328-5464 עזרת תורה

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 98

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת שופטים

מלך היהודים

מצוה על תנאי

בפרשת שופטים למדנו את מצות מינוי המלך, וכמו שכתוב (דברים יז, טו), "שום תשים עליך מלך". מעניין לציין שמצוה זו שונה משאר מצוות התורה, שכן בפסוק שלפני זה מקדימה התורה תנאי למצוה זו, "ואמרת אשימה עלי מלך", ורק אז, "שום תשים עליך מלך". מצוה זו מותנית בכך שעם ישראל יבקש מלך, ואם לא ביקשו, אין כלל כזו מצוה.

ואמנם שנים רבות חלפו עד שבני ישראל ביקשו מלך, ובמשך מאות שנים חיו בלא מלך, וכמו שמעיד הפסוק (שופטים יז, ו), "בַּיָּמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל". על כל העמים מסביב, ואפילו על הערים הקטנות ביותר, שלטו מלכים, וכפי שמפורט בארוכה בספר יהושע (יב, ט-כד), "מֶלֶךְ יָרִיחוֹ אָחָד מֶלֶךְ הָעִי אָשֶׁר מִצְדָּ בֵּית אֵל אָחָד, מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אָחָד מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אָחָד וכו'", לכולם היה מלך, ואילו רק לעם ישראל לא היה.

אלמלא מוראה של מלכות

את ההסבר לשוני הזה, נוכל להבין על פי הפסוק בפרשת וישלח (בראשית לו, לא), "ואֵלֶּה הַמִּלְכִּים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבִי יִשְׂרָאֵל". פירוש הפסוק הוא, שבאדום היה צורך במלך הרבה קודם שהיה לבני ישראל צורך בכזה. אצל בני אדום, אם לא היה מלך, הם היו שוחטים זה את זה. הם היו זקוקים למלך, איש חזק וסמכותי, כדי לאכוף חוק וסדר. ברור לנו שאי אפשר להניח לאדומים להתרוצץ חופשי ולעשות ככל העולה על רוחם. מה יעשו האדומים עם החופש הניתן להם? האם הם יבנו ישיבות? או שמא יחליטו לשבת וללמוד ספר מסילת ישרים? אינני צריך לספר לכם מה הם היו עושים אם לא היתה אצלם אכיפה חזקה של החוק.

בעולם המערבי הדברים הבאים יישמעו כחידוש, אולם האמת הפשוטה היא שמלוכה היא צורת הממשל הטובה ביותר. כמובן שלפעמים ייווצר מצב שהמלך הוא אדם אכזרי ורע-לב, אבל באותה מדה יכול להיות גם נשיא אכזרי ורע-לב, אולם שום עם אינו יכול להתקיים ללא סמכות חזקה, וזוהי בדיוק הגדרתו של מלך. לדור שלנו אין הבנה בדבר הזה, כי בימינו לא קיימת מציאות של מלך, אך מלך פירושו בעל הבית אמיתי, אדם שמנהיג ומדריך את עניני המדינה, והוא לבדו הינו הסמכות הבלעדית, ולו רק לו יש את המילה האחרונה בכל נושא וענין.

מגרעות הדמוקרטיה

זה לא כמו היום שהנשיא צריך לקחת בחשבון את דעתם של בני מחוז בחירה כזה או אחר. מה יגידו הפורטוריקנים? מה חושבים הכושים או האיטלקים? ואז יש לו את הקונגרס ואת בית המשפט העליון; יש גם את הצבא, את הגנרלים שיש להם אוזן קשבת אצל הנשיא. הנשיא אינו המילה האחרונה - הוא נמשך לכל

עבר. יש לו מעט מאוד סמכות, מכיוון שלכל אדם מהשוק יש דעה בכל נושא; זו הסיבה שאמריקה של היום מאבדת את שפיות דעתה.

אינני מנסה לשכנע אחרים בדברי, משום שהם סבורים שהם יודעים מה נכון; האידיאלים של הדמוקרטיה כבר נקבעו בדעתם. אולם אני בחנתי ולמדתי היטב את הנושא, ואין שום ספק שהדמוקרטיה נכשלה, והיא מובילה לאסון. כמובן שאנחנו מעריכים את החירות מרדיפות שמעניקה לנו אמריקה, וכן את חופש הדת שניתנת לנו, ומכירים לה טובה על כך, אולם אין ספק שמדי הרבה חירות היא כישלון לחברה.

מלך מאז ומתמיד

בימים הטובים, המלך היה הכל; הוא היה מקור כל הסמכות, וכך הדברים נשארו תחת שליטה. המלך הנחה את ענייני האומה - הכל היה בידיו; הרשות המבצעת, הרשות השופטת והרשות המחוקקת - כל שלושת זרועות השלטון היו שייכות לו. אולם אצל בני ישראל לא היה צורך בזה. עם ישראל לא מינה מלך בשר ודם משום שהקב"ה היה מלכם! הוא היה הסמכות האחת והיחידה, והמלוכה כולה היתה שייכת לו ורק לו.

כבר בתחילת ההיסטוריה של עמנו, לאחר שניצלו אבותינו על ים סוף, זעקו כולם, "ה' ימלוך לעולם ועד!" לא היה זה רק ביטוי הבא מתוך אדיקות וצדקות כפי שאנחנו אומרים מילים אלו, אלא היתה זאת מציאות ממשיית, הקב"ה היה המלך האמיתי; הוא היה הממשלה, ותורתו היתה החוקה. הוא לבדו ישב על כס המלוכה, וניהל את ההון הלאומי של עם ישראל, כמו גם את חייו הפרטיים של כל יחיד ויחיד מעם ישראל.

רעיון מגוחך ביותר

ולכן עם ישראל אפילו לא העלה על דעתו למנות עליהם מלך. מלך בשר ודם העונד לראשו כתר זהב? מלך היושב על כסא מלכות פיזי בארמון המלוכה? מלך המוקף במשרתים ובחיילים, הלושם כולם בתלבושת הטקסית המלכותית? איזה רעיון מגוחך; הדבר היה נראה אבסורדי בעיניהם!

זו הסיבה שלאף אחד מעם ישראל מעולם לא היו שאיפות להיות מלך. ואם מישוהו נתפס שוקל רעיון כזה, זה היה הדבר הגרוע ביותר. ולא מפני קנאתם של אחרים, אלא בגלל שזו היתה נחשבת הפיכה, תפיסה בכח של השלטון. הוא נוטל את כס המלוכה של מלך ישראל האחד והיחיד! לאף אחד לא היתה תעוזה לחשוב לעשות הפיכה ולתפוס את השלטון. אף אחד לא חלם לנסות "לקחת" מכוחו של הקב"ה.

מציאות מוחשית

קשה לנו להבין ולקבל את ההסבר הנ"ל, שהרי איננו מבקשים ח"ו לקחת מכוחו של השי"ת, אלא בסך הכל אנחנו רוצים מלך. אולם טענה זו מגיעה לאחר מאות שנים בהם הורגלנו להתייחס למושג מלכות ה' כאל משהו ערטילאי ונעלה, וקשה לנו להבין שבעבר, היתה זו מציאות מוחשית ביותר, שהקב"ה יושב על כס המלוכה ומנהל את ענייניו של עם ישראל. אמנם כל יהודי צדיק יאמרו לך מיד, "אין ספק שה' הוא מלך! מה השאלה?!" אבל למעשה זו שאלה גדולה מאוד עבורנו, כי אנחנו חושבים אולי על גלקסיות אדירות; על גופים שמימיים ללא קץ. אולם "מלך" פירושו "להושיב" את הקב"ה על כס המלוכה בתוכנו, ולהמליכו באופן המוחשי ביותר.

איננו מסוגלים להעריך נכונה את המושג "מלך", משום שהגויים קלקלו את המושג הזה לגמרי. אצלם, המלך לא קיבל את תפקידו מכח הכישורים המתאימים לנהל מדינה, אלא משום שהיה קשוח ואכזרי דיו כדי לחסל את קודמו. אפילו בית המלוכה הבריטי, שנראה לנו כסמלה של האצילות, נוסד באופן הנ"ל, ע"י מי שהיה השודד החזק ביותר. כישורי המלוכה לא נמדדו כלל ע"פ היכולת לנהל מדינה.

באמת צריכים אנו לברר את פירושה של המילה "מלך". זאת יש לדעת, כי פירושו של מלך אינו "כובש" או "בעל הכח", אלא המילה קשורה למילה בארמית, "להימלך" שפירושה להתייעץ או לשנות דעה. כל לומדי

הגמרא יודעים כי "נמלך" פירושו ששינה דעתו, וזאת משום ששינוי דעת זה נובע מתוך נטילת עצה מעצמו. על פי זה, נבין כי פירושו של "מלך" הוא, זה שיודע ליטול עצה בעצמו ולנהל את עניינה של המדינה שתחת שליטתו. בתורה הקדושה, המלך אינו מי שיש לו כח ושליטה יותר מהאחרים, אלא המוכשר ביותר למלוך. הוא שצעקו בני ישראל "ה' מלך". כאשר הם אמרו "מלך", הם התכוונו למשהו אחר ממה שאנחנו מכירים. לא היתה זו סתם מטבע לשון בעלמא, אלא מציאות חיה, הכרה ברורה ונפלאה במלכותו של ה', המנהל את עניינה של הבריאה כולה בכלל ואת ענייניו של עם ישראל בפרט.

הצעה נדיבה

אולי זה נשמע כמו הגזמה, אולם כך חיו אבותינו, מתוך הבנה זו. דוגמא לזה מצינו בסיפורו של גדעון, שניצח כמה וכמה ממלחמותיהם של ישראל. לאחר נצחונו של מדין, העם היה אסיר תודה כל כך, שניגשו אליו ואמרו לו "מִשָּׁל בָּנוּ גַם אֵתָהּ גַם בֶּן בֶּן־גִּבְיָן כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדְיָן" (שופטים ח, כב). הצעה כזו מצדו של עם ישראל היתה הביטוי נעלה ביותר של הכרת הטוב. אולם כיצד הגיב גדעון? הוא אמר "לא אֶמְשָׁל אֶנִּי בָכֶם וְלֹא יִמְשָׁל בְּנִי בָכֶם ה' יִמְשָׁל בָּכֶם" - כבר יש לכם מלך, ואיני יכול להיות מלכם.

נתאר לעצמנו כיצד הדברים היו נראים בימינו, אילו היו מתקיימים בחירות כלליות לתפקיד "נשיא הקהילה היהודית בארה"ב". נתאר שבאו כולם לאדם אחד, יהודי עם יכולות וכוחות, ומבקשים למנות אותו נשיא על כל הישגיו, הקהילות החרדיות, וכל בתי הכנסיות. באים הם אליו כולם יחד עם כתר מלוכה ומבקשים ממנו לענוד אותו בתפארה. האיש הזה, עומד וצועק: "ה' הוא האלקים", הוא יקבל אולי מחיאות כפים סוערות, אולם כולם מבינים שאין בדבריו שום תוכן. גם אם הוא אדם הגון וירא שמים, מילותיו הם אינן יותר מאשר התבטאות פואטית. אמנם לפחות הוא אומר את זה, וגם זה משהו!

אולם כאשר גדעון אמר "לא אמשול אני בכם", הוא התכוון לכך. לא היו אלו מילים יפות בעלמא, כאלו שיוכלו להכנס לעמוד השער של העיתון ככותרת ראשית. הוא אמר את הדברים מעומק לבו. "אינכם זקוקים למלך, כי לכם יש את המלך הטוב ביותר".

תקופה מזהירה

כעת נלמד את פירושו של פסוק אחד מתוך קבלת שבת, "מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן בִּכְהֻנֵּי וְשִׁמְשֹׁאֵל בְּקֶרְאֵי שְׁמוֹ קָרְאִים אֶל ה' וְהוּא יַעֲנֵם". זהו פסוק מעניין, כי איננו מבינים, מדוע דוקא שלושת אלו הוזכרו יחד? התשובה היא שהפסוק מתאר תקופה נפלאה בחייו של עם ישראל, תקופה המתחילה במשה ואהרן, ומסתיימת בשמואל.

כאשר בני ישראל חנו על הים, ומצרים מרדפים אחריהם, משה הכריז בפניהם, "ה' ילחם לכם". ולא היה זה אירוע חד פעמי, אלא זו רק תחילתה של הנהגה קבועה של השי"ת. משה אומר לעם כי מעתה ה' ילחם את כל מלחמותיהם, הוא הגנרל, המנהיג, המושיע.

וכך היה עד לתקופתו של שמואל. זו היתה תקופה בה הקב"ה ענה בכל פעם שפנו אליו. מי שילמד את התנ"ך יראה, שמימי משה ואהרן ועד סוף ימי שמואל, כל מלחמותיהם של עם ישראל היו בדרך ניסית, שלא כדרך הטבע. המלחמות נוצחו באופן פלאי, באופן של "קוראים את ה' והוא יענם".

הרגשת קרבתו

לא היה זה בכדי שהקב"ה נלחם את כל מלחמותיהם שלא בדרך הטבע. פירושו של דבר, שבדורות אלו חיו אנשים נעלים ביותר. ומה היתה גדולתם? הפתרון לזה נמצא אף הוא בפסוק עצמו: "קוראים אל ה'". הם קראו אך ורק אל ה', כי הם הכירו שהוא המלך.

איננו יכולים לתאר עד כמה הם הרגישו בכל מהותם את המציאות של ה' מלך. זו הסיבה שה' נלחם עבורם בכל מלחמותיהם. "אם אתם מכירים שאני הוא מלכם", אומר הקב"ה, "אז באמת אנהג כמלכם". במשך אותה

התקופה של "אין מלך בישראל" (שופטים כא, כה), לא היה מלך שילחם את מלחמותיהם של ישראל מלבדו יתברך, ועם ישראל נלחם את מלחמותיו על ידי פניה אל ה'. היתה זו תקופה נפלאה של "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" - אינכם צריכים לעשות דבר. תפקידו של עם ישראל היה רק להראות שהם מכירים בכך שה' לבדו מלך והוא הנלחם להם.

רוחות חדשות מנשבות

אולם לאחר שנים רבות, תקופה גדולה זו באה לסיומה. כאשר הזקין שמואל, הפחד החל להתפשט אצל חלק מהאנשים. "שמואל הנביא מזקין, ומה יקרה כאשר הוא יפטר." ואז נזכר עם התורה בפסוק בפרשתנו, **"וְאִמְרַתְּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ",** ורק אז, **"שׁוּם תִּשִּׁים עָלַי מֶלֶךְ".**

כאשר הם ניגשו לשמואל הנביא וביקשו שישים עליהם מלך, האם הוא שמח בזה? הרי אחרי ככלות הכל, זוהי מצוה! אולם שמואל כעס עליהם! **"יִרְעֶה הַדָּבָר בְּעֵינַי שְׁמוּאֵל כְּאִשֶּׁר אָמְרוּ תָנָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ".** "מה זאת?!" תמה שמואל, **"מה הפירוש, תנה לנו מלך?"** אתם דוחים את מלכותו של ה', כי הרי ה' הוא מלכם!?"

שמואל דיבר את שפתם של בני הדור הישן, של אותם אלו שהבינו שאכן יש מלך היושב על כס המלוכה ומנהל את כל עניני העם. אולם הזמנים השתנו, וחלק מאותה הכרה ברורה של "ה' מלך" החלה להתפוגג, ואנשים החלו לסגת מגדולתם המקורית.

ראשיתו של עידן חדש

למרות האמור, אין לטעות בזה - הם עדיין אמרו "ה' מלך", עם התלהבות רבה יותר ממה שאנו אומרים זאת. מדרגתם של הדור ההוא ביום חול רגיל, עלתה על מדרגתנו בסופו של ראש השנה, בו אנחנו עומדים ומכריזים במשך כל היום "ה' מלך, ה' ימלוך לעולם ועד!" אולם לעומת העם אשר מלך מלכי המלכים היה מלכם, הבקשה למלך נחשב לירידה ולשגיאה גדולה.

משום שהיה כאן מעבר מעם אשר **ידע** שהקב"ה הוא מלכם, לעם שידיעה זו לא היתה ברורה כל כך אצלם. הם עדיין ידעו זאת היטב, אולם ידיעה זו לא התקרבה לידיעתם של הדורות בקודמים.

אשר על כן, באותה שעה, חל בהם שינוי עצום. עידן ה"ה' ילחם לכם" הגיע לסיומו. מעתה, הקב"ה כבר לא ילחם את מלחמותיהם, אלא ישאיר את נצחון המלחמות עבור המלך אותו בחרו להם, שהוא ילחם להם.

מצוה שונה מחברותיה

כעת נוכל להבין מדוע הקדימה התורה הקדמה למצוה זו, בשונה משאר מצוות: **"ואמרת אשימה עלי מלך... שום תשים עליך מלך".** הביאור הוא כך: מתי יש צורך במלך? רק כאשר מתעמעמת ההכרה בכך שהקב"ה הוא מלכנו, אז יש צורך במלך בשר ודם. כאשר הבטחון בקב"ה אינו חי ומוחשי כפי שהיה בימים עברו, והאדם חושב שעליו לנהוג **"ככל הגויים אשר סביבותי"**; כאשר האדם חפץ לחיות חיים יותר טבעיים, או אז הגיע הזמן למנות מלך. כעת, לאחר שירדו ממדרגתם למדרגה נמוכה יותר, חלה המצוה **"שום תשים עליך מלך"**.

אמנם, אם מלך הוא דבר פסול, ועצם הבקשה יש בה עוון, אז לא המלך לא היה ניתן להם גם לאחר בקשתם. שמואל היה מייסר אותם על כך שביקשו, וכפי שעשה גדעון, והכל היה נשכח. אולם לא; כעת הדבר הפך למצוה. ברגע שהאדם הכניס את ראשו אל תוך הרסן הזה, עליו להמשיך ולמשוך בעגלה. כיון שקיבלו עליהם בני ישראל את המדרגה של חיים טבעיים, עליהם להמשיך לחיות כך, כפי מדרגה זו. זה לא עוון; זו טרגדיה, אבל לא עוון.

לחיות מכלום

משל למה הדבר דומה, לאברך כולל, שחי "מהאוויר". הוא ואשתו קבועים בדעתם שהבעל ילמד תורה, אז הם חיים מכלום. אמנם גם כלום עולה משהו, אבל המשהו הזה מגיע מהיכן שהוא. כל עוד בני הזוג חזקים מאוד במדת הבטחון, המשהו הזה ממשיך להגיע, והם ממשיכים להתקיים כך.

וכך חיו הצדיקים במשך כל חייהם. מעשה שהיה ברבינו שמחה זיסל מקלם זיע"א, שפעם, בערב יו"ט, לא היתה לו בבית פרוטה לפורטה כדי לקנות צרכי יו"ט עבור בני משפחתו. רעייתו הצדקנית הביטה בו, והוא הביט בקב"ה. הוא פסע הלך ושוב בבית, וזמזם לעצמו ניגון. אני בטוח שהמילים של השיר היו משהו כמו: "אשרי אדם עוז לו כך...". הוא היה מלא בבטחון, וכך גם רעייתו. והנה לפתע, הגיעה מעטפה מארה"ב, ובה סכום כסף שהספיק לצרכי החג.

"ואמרת אשימה לי עבודה..."

ובחזרה לאברך שלנו - לא ארכו הימים, והדודים והדודות החלו לטפס באזניו, ובפרט באזני רעייתו: "עך מת?! כמה זמן תוכלו להמשיך כך?" וכך, לאחר זמן מה, הדברים מתחילים להשפיע עליו, והאברך כבר אינו כפי שהיה. הוא מתחיל לחשוב "ככל הגויים", ככל הדודים והדודות. לבסוף מגיע היום בו הוא נאלץ לעזוב את הכולל ולחפש עבודה. כעת הוא כבר חייב לחפש עבודה, משום שכבר אין לו על מה לסמוך. אין לו את מדת הבטחון, אז מהר, עליו לחפש עבודה. הוא ירד ממדרגתו, כעת ה' כבר אינו המלך באותה הדרגה שבה היה קודם לכן, אז הוא חייב לעבוד. לא רק שהוא מוכרח לעבוד, כעת זו כבר מצוה עבורו לעבוד.

נמצינו למדים שכל עוד האדם הוא בעל מדרגה גבוהה בבטחון, הקב"ה משיב לו כגמולו. אולם ככל שהאדם עובד על עצמו, ומחדיר להכרתו שאין "בוס", אין גביר, אין ראש כולל, אין את הנשיא קרטר ואין ראש הממשלה בגין, אלא יש אך ורק את מלך מלכי המלכים, זוהי ההצלחה הגדולה ביותר שיוכל האדם להשיג בחייו.

בטחון של אוזים

כבר מימי קדם, יש שנהגו לומר בכל יום פרק שירה, שהיא שירתם של הבהמות, החיות, העופות והשרצים. לכל בעל חיים שירה משלו, ולכל שירה יש טעם מדוע התייחדה לבעל חיים זה. ראוי ללמוד את פרק שירה כולו, אולם כעת נלמד רק חלק קטן ממנו.

"אווז הבר אומר בְּטוּחַ בַּה' עֲדִי עַד (ישעיה כו, ד) - שירתו של אווז הבר שונה היא משירתו של האווז המבוית, וכעת נעסוק רק באווז הבר. בכדי להבין את שירתו של אווז הבר, נצייר את הציור הבא: פעם עבר אווז בר בתעופה מעל כפר מסוים. האווז היה רעב מאוד, שכן כבר ימים רבים לא בא מזון לפיו. בעודו עף, מביט הוא כלפי מטה, והמראה שנגלה לנגד עיניו עורר את תאבונו. הוא ראה אווז מבוית, גדול ושמן, הפוסע מעדנות ברחבי החווה. ליד האווז עמד אדם טוב-לב, האוחז בידו קערה גדולה המלאה דגן, אשר האכיל את האווזים, שנהרו אליו מכל עבר.

המחזה הזה גרם לאווז הבר להרגיש בודד וחסר ישע. אוי, כמה קינא באותם אווזים ברי המזל אשר זכו למיטיב שיצא מגדרו להאכיל אותם בנדיבות, ככל שמתחשק להם. אבל הוא היה רק אווז בר, אשר לא היה בר מזל כמותם, ולכן הוא המשיך בתעופתו.

בדרכו חזרה, האווז שלנו לא יכול היה להימנע מלעוף מעל אותה החווה. בעודו עובר מעליה, הוא הביט שוב, מחפש את אחיו האווזים, אולם כל שראה בחצר המשק היו נוצות מוכתמות בדם. היו אלו השאריות של אווזי הפטם אשר סמכו על האיכר נדיב הלב. זוהי הסיבה שאווז הבר אומר "בטחו בה' עדי עד" - משום שאין לו אלא את הקב"ה בלבד!

הכל בידי שמים

שירתו של אווז הבר מלמדת אותנו את אחת התועליות של הבטחון. אווז הבר מלמד אותנו שכאשר אדם מעביר את בטחונו מהקב"ה לכח אחר, הקב"ה ניחננו בידי של אותו הכח. האיכר טוב הלב המחלק מזון מתוך קערת הדגן הגדולה, עלול להתגלות כמי שמפטם את האווז כדי לשוחטו. האווז עשוי לגלות שהוא רדף אחרי דבר שלא היה טוב עבורו כלל וכלל.

בכל מקרה בו באדם מעביר את בטחונו מה' לאדם או לחפץ מסוים, יקרה איזה דבר כדי ללמד אותו שהוא טעה. וכמו שמספר החובות הלבבות (שער הבטחון פ"ז) אודות אדם ששם מבטחו בידי, ואמר לחבירו, "כל עוד יש לי את עשרת הצבעות, אני בטוח בפרנסתי". ומה אירע עוד באותו היום? אצבעותיו נתפסו במכונה, והוא איבד אותם. אין זה עונש, אלא לקח שעליו ללמוד, להסיר את בטחונו מידי ולחזיריו לידי של הקב"ה.

ניתוח חירום

אדם שמשליך את יתו עסק שלו במקום בה', ואז הוא פשט את הרגל - אפילו אם כעת הוא נשאר בלי כלום - עליו לשמוח, משום שזהו הדבר הטוב ביותר עבורו; הוא עבר כעת ניתוח. הדבר דומה לאדם שגילו אצלו גידול ממאיר, וכעת הוא יוצא מבית החולים ללא הגידול. אמנם הוא גם יוצא ללא עשרת אלפים דולר ששילם על הניתוח, אולם הוא שמת. חסרון המעות נחשב לו כהצלחה, משום שעל ידי זה הוסר הגידול. כן הוא העסק שקרס - הקב"ה עשה לו ניתוח והסיר ממנו את העסק, אשר היווה גידול שגרם לו לשכוח את בוראו. אילו היה שם בטחונו בה', העסק היה יכול להיות עדיין אצלו, וזה לא היה נחשב כגידול.

דוגמא נוספת: אדם בעל תארים כאלו ואחרים, שבטוח כעת שחברות רבות ירדפו אחריו - אל לו לעשות את הטעות הזו ולשים בטחונו בתארו, משום שאז עלול לקרות משהו. אולי המקצוע שלמד יצא מכלל שימוש, וביום בהיר אחד הוא עלול לגלות שאין עוד כל צורך בהכשרתו.

אדם השם מבטחו בדוד העשיר ששולח לו כסף כל חודש, במקרה הטוב הדוד עלול להפסיק לשלוח לו כסף, ובמקרה הגרוע הוא עלול לרדת מנכסיו או אפילו להיפטר ח"ו. מי שמשליך יתו על תלושי מזון, משהו ישתבש. זה מה שקורה. מי ששם בטחונו בחפץ או באדם, מסכן בזה את הטובות שהיה יכול לזכות בהן, משום שעלינו ללמוד לקחים בעולם הזה!

סוד ההצלחה

מטעם זה כתב החובות הלבבות, שהרוצה לשמר את הונו, אחד מהתנאים לזה הוא, שלא ישים מבטחו בממונו, אלא במי שנתן לו את הממון. לזכור תמיד שההצלחה מגיעה מאתו יתברך. זהו סוד ההצלחה.

לאמיתו של דבר, זהו אחד העקרונות היסודיים שעל פיו מנהיג הקב"ה את חיינו, שכלל שבטחים בו יותר, כך הוא מתגמל ומשלם לאדם על בטחונו. זהו שאומר לנו הנביא (ירמיה ז', ז'), "בְּרוֹן הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בֶּה' וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ". נשים לב שלפסוק ישנם שני חלקים - "בְּרוֹן הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בֶּה'" - אשריו וטוב לו. ומהו שכרו? "וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ" - פירוש, שכלל שהוא בוטח בו יתברך, שהוא זה שמנהיג את כל ענייני ועסקיו, אכן כך יהיה בפועל!

השדכן הטוב ביותר

זהו היסוד החשוב של "ה' מלך" אותו אנחנו לומדים - מי שממליך עליו את הקב"ה, זה בדיוק מה שהקב"ה יהיה עבורו. השם מבטחו בקב"ה, פתאום יראה שהישועה באה ממקום בלתי צפוי לחלוטין. רווחים שלא ציפה שיגיעו לו, מגיעים אליו ללא הודעה מוקדמת.

לכן מוטל עלינו לבקש מהקב"ה **הכל, וללא הרף!** ולא רק בתפילת שמונה עשרה, במשך היום כולו, עלינו לבקש מה' על הכל, לבקש על הדברים להם אנו זקוקים, ולבקש שימשיך לנו הקב"ה את מה שכבר נתן לנו. מי שזכה לשאת אשה, יבקש מהשי"ת, "אנא ה', שמור על בריאותה של רעייתי, ותן לה חיים ארוכים".

מי שעוד לא מצא את זיווגו יאמר, "ריבוננו של עולם, אנא שלח לי שידוך טוב". לבקש, לבקש, ושוב לבקש. כי הקב"ה הוא השדכן הטוב ביותר. כאשר תבקש ממנו, הוא יאמר, "אתה מבקש ממני? טוב, אז הבה ואעזור לך", ופתאום יגיע לו שידוך ממקום שלא ציפה - ולא על ידי שדכן. ויהיה זה שידוך טוב! מהשדכן הטוב ביותר!

שידוך משמים

בידי הוה עובדא, אצל אחד מילדי. אמנם איננו מתהדר לומר שזכיתי להגיע למדרגה בבטחון, אולם לכל הפחות אני מדבר על הענין, וכאשר אני מדבר על זה עם אחרים, הדברים משפיעים גם עלי מעט. פניתי לשדכנים בכל מקום, אולם שום דבר לא יצא מזה. חיפשנו שידוך עבור בתנו, אולם אף אחד לא הצליח לסייע בידינו.

ולפתע, צץ לו שידוך מקסים ממקום בלתי צפוי. אחד מראשי הישיבות התקשר אלי והציע לבתי את אחד הבחורים הטובים ביותר בישיבתו. חששתי שיבקש ממני סכום כסף גדול, הלא עבור מצויין שכזה משלמים הון רב! אולם לא כך היה. ראש הישיבה התקשר שוב, לאחר שכבר נישאו, עבור ענין אחר, ורעייתי עדיין חששה שהוא מתקשר אלי בנוגע לכסף...

למדנו אם כן את סודו של ענין הבטחון, שהוא מהנושאים היסודיים שבתורה, שיהיה האדם סמוך ובטוח שעניניו מנוהלים היטב על ידי הקב"ה. כל מי ששומע את הדברים, בטוח שכבר יש לו את המדה הזו, אולם עלינו להבין שנדרשת עבודה רבה ומאומצת כדי לקנות מדה זו. הנושא הזה הוא גדול ביותר, ודי להסתכל בשער הבטחון בחובות הלבבות כדי להבין את גודלו, אולם זהו חיוב המוטל עלינו, ואסור לנו להישמט ממנו. קניית הבטחון היא אחד ההישגים הגדולים ביותר שיכול אדם להשיג בעולם הזה, והשלב הראשון של הבטחון הוא להפנים שהכל מגיע ממנו יתברך.

אבוד בלב ים

אנו מבטאים את היסוד הזה בתפילתנו בכל יום, בברכת "אהבה רבה", שבה אנו מבקשים "אבינו האב הרחמן, המרחם", ולכאורה נראה שיש כאן כפילות, שכן האב הרחמן הוא המרחם, ומהם שני הענינים הללו? איזה חילוק יש בין "האב הרחמן" ל"המרחם"?

אמנם לכל מילה ישנה משמעות שונה, שכן הקב"ה הוא אבינו הרחמן, אולם עדיין צריכים אנו לזכור שהוא זה ש"מרחם עלינו". ונבאר את הדברים על פי משל. יהודי יוצא לשיט קצר בסירת משוטים קטנה, ולפתע נשמטים ממנו המשוטים, והם הולכים ומתרחקים ממנו עד שנעלמים מעיניו. כעת סירתו מיטלטלת על ידי גלי הים, ואין לו עליה שום שליטה, ובמצב כזה הוא עוד עלול להגיע לאירלנד. הוא פונה בתחינה לקב"ה ומבקש: "אנא, השיי"ת, אתה הוא אב הרחמן, בבקשה רחם עלי והצל אותי!"

המושיע האמיתי

והנה לפתע הוא שומע קול של פרופלור, ולמול עיניו מופיעה דמותו המעודדת של מסוק משמר החופים. אה! איזה קול נעים! המסוק יורד מטה, ומצד של המסוק משתלשל אליו סולם חבלים. היהודי תופס את החבל ומטפס מעלה אל תוך המסוק, ושם הוא מזכה את הטייס בחיבוק חם. הטייס מנסה להשתחרר ממנו, בטענה שעליו להטיס את המסוק, אולם היהודי אינו מרפה; הרי הוא המושיע שלי! כך חושב לעצמו היהודי.

ברגע זה נמצא היהודי הניצול בסכנה איומה, משום שעל אף שאין ספק שהוא לא ישכח לרגע שהקב"ה הוא האב הרחמן, מכל מקום הוא חושב כעת שיש עוד גורמים רחמניים בעולם. נכון, ה' הוא האב הרחמן, אולם במקרה זה, ה"מרחם" היה איש משמר החופים שהציל אותי. הוא זה שריחם עלי.

לכן אנו מוסיפים "המרחם"; הקב"ה אינו רק האב הרחמן, אלא הוא גם זה שמרחם בפועל, והוא ורק הוא היחיד שמרחם. אם יש עוד מישהו שמרחם עליך, הרי שהקב"ה הוא זה שעושה את זה.

גבוה מעל גבוה

כמובן שעל הניצול להכיר טובה לאיש משמר החופים. עליו גם להכיר טובה למפקדיו ששלחו אותו למשימת החילוץ. אולם עלינו לזכור תמיד כי "גבוה מעל גבוה שומר". יש מפקד מעל המפקד שלו, מעל המפקד ששלח את המחלץ יש את הפיקוד הראשי של משמר החופים, ומעליהם יש את הנשיא שהוא המפקד שלהם, אולם עלינו לזכור שה"מפקד העליון" הוא אך ורק הקב"ה, הוא המרחם בכל מקום ובכל מצב, וכל הרחמים מגיעים ממנו בלבד.

לכן אומר דוד המלך ע"ה (תהילים צב, ב), "טוב להדות לה' ולזמר לשמך עליון". הקב"ה נקרא עליון משום שהוא ה"גבוה מעל גבוה שומר", הוא פועל הכל לבדו. הוא המלך האמיתי.

המסע עלול להמשיך

ברגע שאנו שוכחים את האמת הזו, כל הדרגים עלולים לזנוח את מלאכתם, ויתכן שאיש משמר החופים לא יגיע לבסוף להצילו, והוא אכן עלול למצוא את עצמו באירלנד... כמובן שלקב"ה תכניות משלו, ולפעמים, אף אם האדם בחר לזנוח את ה', ה' יבחר להביאו הביתה, אולם מי יודע אילו "הפתעות" ממתניות לו שם, אולי אף גרועות יותר מלהגיע לאירלנד... לפעמים האדם ניצול מצרה אחת, תמורת צרה אחרת, גרועה יותר. מכל מקום - במוקדם או במאוחר, מי ששוכח שהעליון הוא זה שפעול הכל, ושממנו הכל יתברך, יקבל את גמולו.

הקב"ה הוא זה שהגיע להציל את האדם, על ידי האמצעים שהוא מספק בטבע, ולפעמים גם באמצעים שלא כדרך הטבע. בין כך ובין כך, הקב"ה שולט בכל! ה' מלך, הוא זה שמנהיג את כל עניינינו בחכמה ובתבונה, ואין שום דבר טוב יותר ממה שהוא בחר לתת לנו. עלינו ללמוד את האמת הזו, ולהזכירה לעצמנו בכל עת, וכתוצאה מכך, כפי שאנחנו נבטח בו, כך יהיה באמת.

צעק לעצמך

אולם לא מספיק לשמוע את הדברים הללו ממני! אמנם זה עוזר, אולם ככל שתדבר על זה בעצמך, ממש כך כמו שאנחנו מדברים כעת, ככל שתדבר עם עצמך, כך הקב"ה נעשה מלך בחיך. כאשר אתה הולך ברחוב, חשוב לעצמך, "ה' מלך!" אפשר גם לומר את זה, אף אחד לא מקשיב. בשעת ההליכה אפשר גם לצעוק את זה. יש כל כך הרבה רעש מהמכוניות, המשאיות והרכבות, שאף אחד לא ישמע. צעק: "ה' מלך!"

אף פעם לא ניסית זאת? איני מתכוון בראש השנה, אלא במהלך השנה, בצהרי יום שלישי רגיל למדי. אמור לעצמך כל הזמן - כי אתה הקהל החשוב ביותר - שהקב"ה עליון ושולט על כל היקום, כולל עליך.

יש לי כל

ועל כן, אדם הפוסע בשדרה, וכאשר הוא מכניס את ידיו אל תוך כיסיו, אין שום קול של צלצול מזומנים. אין לו כסף, אין לו עבודה, אין לו אשה, אין לו כלום. אולם הוא הולך ברחוב ואומר, "יש לי את ה'! ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלוך לעולם ועד!" כאשר ינהג בדרך זו, דברים יתחילו להתרחש. תכף יתקשר השדכן ובפיו הצעת שידוך, שיש בה גם ממון. יהיה לך הכל!

וכל זה הוא משום שככל שזה תלוי בך, אינך מעוניין לקיים את מצות "שום תשים עליך מלך". זו המצוה היחידה שאינך מעוניין לקיימה, כי כבר יש לך מלך; מלך היושב על כסא כבודו, ודואג לך באופן המושלם ביותר. כל עוד אתה חושב בדרך זו, כל עוד אתה חי את חיך עם "ה' מלך", מלכך יגשים את שאיפותיך, וימטיר עליך חיים של שמחה ואושר!

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ברוך אתה ה' הקל הקדוש - והנה ברוך הוא הבעת הכנעה מתוך הכרת טובה. אם כן יש לתמוה, מה טובה לישראל בשלימות של הקדוש ברוך הוא? שלש תשובות בדבר:

(א) שכל תהלת ישראל היא להשתבח בתהלתו של מקום ברוך הוא כמו שנאמר (דברים י', כא) **הוא תהלתך** והוא אלקיך, ונאמר (שם ד, ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, ונאמר (תהלים קו, מז) ולהשתבח בתהלתך. וכפי גדולת שלימותו כך תגדל תהלת ישראל עמו.

(ב) קדושתו יתברך היא השכר של בני ישראל לעולם הבא. הנה עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו (ישעיה סד, ג), וכתב הרמב"ם (תשובה ח, ז): ולא דמוה הנביאים כדי שלא יפחתו אותה בדמיון, עכ"ל. כלומר אף משה רבינו אינו יכול להשיג גדולת שכר עולם הבא. ולמה זה לא ראו הנביאים (ואף משה רבינו ע"ה) את אמיתת ענין שכר העולם הבא? אלא הטעם מפני ששכר עולם הבא הוא עונג הדביקות בו יתברך (כמו שפירש בספר מסילת ישרים פ"א). וכמו שאמרו חז"ל (ברכות יז, א) העולם הבא... צדיקים יושבים... ונהנים מזיו השכינה. אבל כבר נאמר (שמות לג, כ) לא יראני האדם וחי, לרבות משה רבינו, כי לו נאמר, נמצאו שיש שני דברים שלא הראו לנביאים [ואף למשה רבינו]: כבוד ה' בעצמו ועולם הבא, והוא **מפני ששניהם אחד**. ואין כל מלאך ובריה יכולים לשער גדולתו, ולפיכך אין מי שיכול לשער ולמדוד שמחת הדבקים בה' בעולם הבא. וכפי גדולת שלימות ה' כן תגדל שמחת הדבקים בו ותענוגם.

לכן גדלה מאד מאד בלי תכלית שמחת ישראל **בקדושתו** של מקום דהיינו שלימותו, שזוהי מדת שמחתם ותענוגם **לעתידי לבא**. והענין כפול, משום שכפי רוב השיגם והבינם שלימותו יתברך כן משיגים ומבינים מעלת תענוגם לעולם הבא, וכן כפי השתדלותם ויגיעתם להעמיק חקר בהבנת גדולתו כן יזכו לדבק בו ובשלימות וליהנות מזיו כבודו [כמו שנתבאר לעיל באשרי אצל עוד יהללך סלה].

(ג) המלאכים וישראל אומרים קדוש... ה' צבקות ולשון זו רומזת לשלימות ה' כפי שנראית מחכמתו ביצירת הבריאה [צבקות]. למרות שכבוד ה' במקומו הוא הרבה למעלה מכבודו הנראה ממקומו, ומתגלה בנפלאות הבריה, בכל אופן גם כבוד זה [של צבאותיו] כולל חכמה, כח וחסד אינסופיים.

אנו משתמשים בעדות זו [בטבע ובהיסטוריה] להשיג השלימות הנרצה בהשגת ידיעת ה' כראוי ובזה מצליחים גם כן להתקרב אליו יתברך בעולם הזה ובעולם הבא. אנו מודים לה' על כי **קדושתו ממלאת את העולם בהזדמנויות להשגת השלימות** [מלא כל הארץ כבודו].

ידעת קדושת ה' [היא שלימותו] היא הקדמה לברכה הבאה: בקשה לדעת. תחילת חכמה יראת ה' (משלי ט, י), לכן ידיעה זו היא **היסוד** לכל ההשגים העתידיים, אך ההכרה בקדושת ה' היא גם **המטרה** של כל השגיגו. אם אין יראה אין חכמה ואין אם אין חכמה אין יראה (אבות ג, יז), החכמה היא הדעת שאנו מבקשים בברכה הבאה והיראה היא הידיעה האמיתית של ה' ושלימותו. והקדישו את קדוש יעקב ואת אלקי ישראל יעריצו וידעו תועי רוח בינה ורוגנים ילמדו לקח (ישעיה כט, כג-כד). כך מלמדים אותנו חז"ל (מגילה יז, א) שידיעת קדושת ה' היא ההקדמה לבקשת הדעת והחכמה.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כמה אמון צריכים בני התורה לתת בתיאוריות הרפואה הנוכחיות בתחום הבריאות והתזונה הנכונה?

תשובה:

עד כמה שהשכל הישר מחייב. זה כל מה שאנחנו יכולים לומר. אם מדובר באיזו תיאוריה שהוצעה לאחרונה על ידי רופא או חוקר אחד, והיא טרם התקבלה על ידי עולם הרפואה, אז מדוע לחשוש לזה? אך אם מדובר בדבר שכבר התקבל כל כך, באופן שהציות לעצה זו הפך להגיון פשוט, אז עלינו לקיים זאת.

למשל נושא העישון. כיום, פחות או יותר, רובם של בעלי הידע בתחום מסכימים שהעישון מסוכן לבריאות. לכן, זהו מה שמחייב השכל הישר כיום, ומי שממשיך לעשן, עובר על דברי התורה, והוא אשם. אין שאלה שבימינו, אדם שמעשן הוא אשם.

אלא שישנם כמה אנשים בורים שאינם מבינים את הדברים האלה. הם חושבים שמה שאביהם עשה, מחזיק לנצח, ומכיוון שאביהם לא היה מודע למציאות של חיידקים, הם חושבים שגם הם יכולים לשתות מכוס מלוכלכת. יש אנשים כאלה. הם ישתו מכוס שתיה ציבורי, כי גם אביהם נהג כן! הם גם חושבים, "אבא שלי עישן, אז מדוע שאני אמנע מזה?" העובדה שיתכן ואביו מת מהעישון, את זה הוא אינו מעלה על דעתו. ובכן, הוא רק בור. אבל אלה שיש להם אינטליגנציה מסוימת נדרשים לקחת בחשבון את חוות הדעת הרפואיות המקובלות של זמנינו.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020